

До разової спеціалізованої вченої ради ДФ 41.884.119 (ID17027)

Одеського державного університету внутрішніх справ

щодо захисту дисертації Стеценка Д.В.

(65014, м. Одеса, вул. Успенська, 1)

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук, професора Галуцько Віри Миколаївни на дисертацію Стеценка Дмитра Ігоровича на тему: «Забезпечення реалізації прав та законних інтересів потерпілих від воєнних злочинів у кримінальному провадженні», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Актуальність теми зумовлена масштабом воєнної віктимізації внаслідок збройної агресії проти України, значною кількістю постраждалих, переміщенням людей, втратою документів і транснаціональним характером доказової інформації. За таких умов формального закріплення прав потерпілого недостатньо. Держава має своєчасно встановити постраждалу особу, надати їй процесуальний статус, забезпечити безпечну участь, правничу допомогу, конфіденційність і можливість вимагати відшкодування шкоди. Обрана тема відповідає потребам кримінальної процесуальної науки та практики розслідування воєнних злочинів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження виконано в межах науково-дослідної роботи Одеського державного університету внутрішніх справ «Пріоритетні напрямки розвитку реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (номер 0116U006773) та теми кафедри кримінально-правових дисциплін «Забезпечення кримінально-правової діяльності суб'єктів запобігання кримінальним правопорушенням в інтересах кримінального

судочинства» (номер 0124U004215). Тему затверджено вченою радою університету 25 жовтня 2025 року, протокол № 15.

Метою дисертаційного дослідження є розроблення цілісної кримінально-процесуальної концепції забезпечення реалізації прав і законних інтересів потерпілих від воєнних злочинів і формулювання пропозицій щодо вдосконалення національних та транснаціональних механізмів їх участі, захисту, інформування, представництва, компенсації та відновлення порушених прав. Поставлені завдання відповідають визначеній меті та послідовно вирішуються у трьох розділах дисертації.

Об'єктом дослідження є кримінальні процесуальні правовідносини, що виникають, змінюються та реалізуються у зв'язку із забезпеченням прав і законних інтересів потерпілих від воєнних злочинів у кримінальному провадженні. Предметом дослідження є забезпечення реалізації прав та законних інтересів потерпілих від воєнних злочинів у кримінальному провадженні. Об'єкт і предмет сформульовано відповідно до теми роботи.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Обґрунтованість результатів забезпечено застосуванням системно-структурного, формально-юридичного, порівняльно-правового, соціологічного методів і методу правового моделювання. Автор опрацював норми національного та міжнародного права, судову практику, матеріали органів прокуратури, Міжнародного кримінального суду, Eurojust і Реєстру збитків для України. Емпірична база включає опитування 125 респондентів у Вінницькій та Одеській областях: 32 адвокатів, 41 прокурора і 52 слідчих. Висновки пов'язані зі змістом розділів і підтверджуються наведеними джерелами.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у формуванні цілісної моделі забезпечення прав потерпілих від воєнних злочинів. Автор обґрунтував їх особливе процесуальне становище, систематизував статусні, інформаційні, процесуальні, безпекові, компенсаційні та міжнародні гарантії. Науковий

інтерес становлять положення про раннє встановлення потерпілої особи, безперервну процесуальну комунікацію, використання цифрових джерел для підтвердження відомостей про шкоду та подвійну функцію матеріалів кримінального провадження: для доказування і подальших компенсаційних процедур.

Повнота оприлюднення основних положень дисертації в публікаціях та особистий внесок автора в отримання наукових результатів.

Основні положення дисертації відображено у дев'яти наукових публікаціях, серед яких п'ять статей у фахових виданнях України та чотири тези доповідей на науково-практичних заходах. Тематика публікацій відповідає змісту роботи. Дисертація є самостійною науковою працею. Положення, висновки і рекомендації сформульовані здобувачем особисто. У працях, виконаних у співавторстві, його внесок стосується процесуального статусу потерпілого, відшкодування шкоди, цифрових джерел інформації та взаємодії з міжнародними механізмами.

Наукове та практичне значення отриманих результатів.

Результати розвивають наукові положення про потерпілого, процесуальні гарантії та міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні. Запропоновані висновки можуть використовуватися під час удосконалення КПК України, законодавства про безоплатну правничу допомогу, захист учасників кримінального судочинства, персональні дані та компенсаційні процедури. Практичне значення мають рекомендації для слідчих, прокурорів, суддів і адвокатів щодо інформування, представництва, безпеки, документування шкоди та взаємодії з міжнародними інституціями.

Оцінка змісту, структури дисертації, мови та стилю викладання.

Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, що охоплюють дванадцять підрозділів, висновків, списку з 240 використаних джерел і трьох додатків. Загальний обсяг становить 251 сторінку, основний текст викладено на 199 сторінках. Перший розділ містить теоретико-правові засади статусу потерпілого, другий присвячено національним процесуальним механізмам,

третій – міжнародній взаємодії та компенсації. Структура відповідає меті й завданням. Мова роботи наукова, виклад послідовний, термінологія використовується загалом коректно.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

1. Дискусійним видається положення автора про право на відшкодування шкоди як самостійну кримінально-процесуальну гарантію. У роботі поряд із цивільним позовом, добровільним відшкодуванням та арештом майна аналізуються державні виплати, Реєстр збитків та майбутній міжнародний компенсаційний механізм, значна частина яких функціонує поза межами кримінального провадження. У зв'язку із цим доцільно було б більш чітко розмежувати власне кримінальні процесуальні засоби забезпечення відшкодування шкоди та зовнішні щодо кримінального процесу правовідновлювальні механізми, а також пояснити критерій їх об'єднання в єдину систему процесуальних гарантій.

2. Оригінальною є запропонована автором концепція подвійного функціонального призначення матеріалів кримінального провадження та їх потенційної доказової сумісності з Реєстром збитків і майбутніми компенсаційними механізмами. Водночас це положення потребує певного уточнення з огляду на різну правову природу, стандарти доказування та цілі кримінального провадження і компенсаційних процедур. Національне кримінальне провадження не повинно трансформуватися відповідно до потреб компенсаційного механізму або підміняти його функції. Тому доцільно було б чіткіше визначити межі такої «доказової сумісності», перелік відомостей, які можуть використовуватися повторно, порядок їх передачі та гарантії захисту персональних даних потерпілих. Особливої обережності потребує формулювання пропозицій щодо інституцій, остаточною моделлю яких ще перебуває у процесі формування.

3. Одним із наскрізних положень Вашого дослідження є необхідність запровадження потерпіло-орієнтованого підходу, який передбачає мінімізацію повторних допитів, урахування психологічного стану

особи, захист від вторинної віктимізації та обмеження повторного відтворення травматичних обставин. Разом із тим кримінальне провадження щодо воєнних злочинів має виражений публічно-правовий характер, а повне та всебічне дослідження обставин може об'єктивно вимагати повторних допитів, уточнення показань або проведення додаткових процесуальних дій. Де, на Вашу думку, проходить межа між захистом потерпілого від повторної травматизації та обов'язком держави забезпечити ефективне розслідування? Чи не створює потерпіло-орієнтована модель ризику зниження доказової якості кримінального провадження?

4. У дисертації обґрунтовано низку перспективних напрямів удосконалення кримінального процесуального законодавства, зокрема щодо раннього визнання особи потерпілою, запровадження стандартів процесуальної комунікації, розширення гарантій правничої допомоги, використання захищених електронних засобів взаємодії, спеціальних процедур участі вразливих потерпілих та забезпечення доказової сумісності з міжнародними компенсаційними механізмами. Водночас окремі з наведених пропозицій мають переважно концептуальний характер і не завжди супроводжуються достатнім рівнем нормативної конкретизації. Зокрема, дискусійним залишається питання, які саме положення КПК України потребують змін, які нові процесуальні обов'язки мають бути покладені на слідчого, прокурора чи суд, а які запропоновані механізми доцільніше реалізовувати не на рівні КПК України, а шляхом прийняття підзаконних актів, міжвідомчих стандартів або методичних рекомендацій.

Однак, указані недоліки, маючи дискусійний (рекомендаційний) характер, не впливають на загальну позитивну оцінку наукової роботи.

Загальний висновок.

Дисертація Стеценка Дмитра Ігоровича є завершеною самостійною науковою працею, що містить нові обґрунтовані результати та відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової

установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 у чинній редакції. Її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 – Право за спеціальністю 081 – Право.

**Професор кафедри адміністративного
права та адміністративної діяльності
факультету підготовки фахівців для
органів досудового розслідування
Національної поліції України Одеського
державного університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор**

Віра ГАЛУНЬКО